

ZAPOŠLJAVANJE STRANACA U SRBIJI

Uvoz nedostajućih profesija

Manje od trećine ukupnog broja stranaca koji dobijaju dozvolu za rad u Srbiji pokreće sopstveni posao, dok ostali uglavnom rade u inostranim kompanijama, pre svega na visokospecijalizovanim poslovima za koje ne postoje odgovarajući kadrovi u zemlji ili ih nema dovoljno. Premda je nova regulativa iz ove oblasti donela primetna poboljšanja, ima još problema u procedurama, poput sledeće situacije: kada strani državljanin podnosi zahtev za prvo dobijanje boravka i radne dozvole, mora da priloži i ugovor o radu koji, međutim, nije moguće potpisati bez radne dozvole, a ona se ne može izdati bez odobrenog privremenog boravka, za koji je neophodan – ugovor o radu!

Piše: Marija Dukić

Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje (NSZ) od decembra 2014., kada je na snagu stupio Zakon o zapošljavanju stranaca, do kraja 2017. inostranim državljanima izdato je 21.397 dozvola za rad u Srbiji. Od toga je za samozapošljavanje odobreno 6.323 radnih dozvola državljanima 67 zemalja, među kojima ima i onih iz siromašnijih država poput Bahreina, Gane, Kenije i Libana, ali i onih iz razvijenih zemalja kao što su Kanada, Danska, Francuska, Nemačka, Norveška, Švajcarska, SAD... Samo kineskim državljanima izdato je 3.234 dozvola za samozapošljavanje, ruskim 598, italijanskim 343, makedonskim 173, grčkim 130, a slede ih hrvatski, britanski itd. Najčešće se radne dozvole za samozapošljavanje izdaju u oblasti trgovine i usluga.

Shodno važećoj regulativi, Vlada Republike Srbije može da ograniči broj stranaca koji rade u Srbiji, ukoliko on utiče na poremećaje na tržištu rada. Iz NSZ-a pojašnjavaju da se pre izdavanja radnih dozvola proveravaju podaci na tržištu rada, te se strancima omogućava legalni rad ovde samo ukoliko pripadaju strukama koje su deficitarne na našoj evidenciji nezaposlenih.

Marija Šebalj, Srđan Botorić i Marina Kreculj Pešić, iz kompanije Manpower Group koja se bavi konsaltingom iz oblasti ljudskih resursa, kažu da se strani državljani prvenstveno zapošljavaju na viskospecijalizovanim radnim mestima, za koje ili nemamo odgovarajuće stručnjake ili ih nemamo u dovoljnom broju.

Na pitanje da li je novi zakon uticao na povećanje broja stranaca

u Srbiji, u Nacionalnoj službi za zapošljavanje odgovaraju da nemaju potrebne podatke za procenu, zato što prethodna legislativa nije zahtevala obavezno pribavljanje dozvola za rad u našoj zemlji.

Stranci sve češće rade i van Beograda

Prema iskustvu Manpower Group-a, inostrani državljani se o prilikama za zapošljavanje u Srbiji informišu najviše preko sajtova multinacionalnih kompanija koje su prisutne u zemljama iz kojih dolaze. „Za lokalnu ponudu konsultuju i domaće portale za zapošljavanje. Naša kompanija je, s obzirom na to da posluje u preko 80 zemalja sveta, često jedna od prvih instanci kojima se obraćaju kandidati iz inostranstva. Ponekad nam traže savete i informacije o administrativnim procedurama u vezi zapošljavanja, a nekad žele usluge posredovanja u zapošljavanju i podatke o aktuelnoj ponudi poslova“, kažu iz ove kompanije.

Naši sagovornici dodaju da vreme koje je potrebno strancima da se prilagode domaćim prilikama pre svega zavisi od individualnih okolnosti. „Ukoliko strani državljanin ima u Srbiji poznanike, partnera ili kolege, svakako će prva faza privikavanja lakše proteći. Takođe, bitno je i da li posao tek treba da traži ili je poslovni angažman uzrok njegovog dolaska. Iako još uvek većina stranaca gravitira Beogradu, primetno je da su investitori sve zainteresovaniji za gradove u unutrašnjosti, gde su izazovi prilagođavanja izraženiji. Ono što im, pak, boravak u Srbiji definitivno ulepšava jeste srdačnost naših ljudi i gastronomska ponuda“.

Na pitanje koje struke prevladaju među strancima koji dolaze zbog posla, sagovornici B&F-a kažu da sa rastom broja međunarodnih kompanija u Srbiji raste i potreba za stručnim upravljačkim kadrom, kao i za profesijama koje se bave isključivo administrativnom podrškom stranim državljanima tokom njihovog boravka i rada u našoj zemlji. „Takođe, ima posla i za struke za koje ne postoje specijalizacije u okviru našeg prosvetnog sistema, kao na primer za one iz naftnog i petrohemijskog sektora, stručnjake za alternativne izvore energije ili za IT“.

Prema dosadašnjem iskustvu Manpower Group-a, malo stranaca pri dolasku vlada srpskim jezikom, ali komunikaciju olakšava činjenica da njihovi saradnici u Srbiji često dobro govore engleski jezik. Nasuprot tome, otežavajuća okolnost je sam proces dobijanja radne dozvole, koji nije unapređen ni izmenama i dopunama novog Zakona o zapošljavanju stranaca. Naime, kada strani državljanin dolazi u Srbiju i podnosi zahtev za prvo dobijanje boravka i radne dozvole, on pri podnošenju dokumentacije mora da dostavi ugovor o radu kako bi se opravdao razlog njegovog boravka u zemlji. Ugovor o radu sa stranim državljaninom, međutim, nije moguće potpisati bez radne dozvole, a ona se ne može izdati bez odobrenog privremenog boravka, za koji je neophodan – ugovor o radu! Stoga je neophodno usaglasiti procedure, kako bi one bile jednostavnije, ističu u kompaniji Manpower Group.

Zašto poslodavci zapošljavaju strance?

Prema statistici NSZ o odobrenim radnim dozvolama za strane državljane, evidentno je da manje od trećine njih pokreće sopstveni posao, te da većina dolazi radi potreba kompanija koje već posluju u Srbiji. Na pitanje koliko stranih

državljana zapošljavaju, Sandra Dakulović, menadžer za ljudske resurse u kompaniji Messer Tehnogas, koja je članica nemačke Messer Group i bavi se proizvodnjom industrijskih, medicinskih i specijalnih gasova, kaže da taj broj nije veći od 1% ukupnog broja zaposlenih. „Nastojimo da uvek damo prednost domaćoj radnoj snazi, a do sada smo inostrane državljane uglavnom zapošljavali kao podršku prodaji za region Jugoistočne Evrope, kao i za dalji razvoj poslovanja“, objašnjava Dakulović, napominjući da osim stručnih znanja, strani državljani koji su kod njih zaposleni donose i poslovne vrednosti koje veoma doprinose postizanju željenih rezultata.

Osim nedostatka eksperata, poput odgovarajućih SAP konsultanata, ova kompanija ima teškoća da pronade u Srbiji i specijalizovane radnike, kao što su posebni profili zavarivača. Primera radi, kada je Messer Tehnogas gradio svoju novu fabriku u Boru 2014. godine, uspostavili su saradnju sa „Hangzhou Hangyang Co Ltd.“, kompanijom iz Kine čiji zavarivači su vršili specifična zavarivanja aluminijumskih cevovoda u hladnom bloku. Za ovaj posao bilo je potrebno da zavarivači, osim isku-

stva, imaju i ateste za zavarivanje aluminijuma, te su kadrove morali da potraže u Kini.

Kada je reč o prilagođavanju novoj sredini, Dakulović ističe da zaposleni u njihovoj kompaniji koji su strani državljani veoma lako zavole Srbiju, a najviše im se dopadaju gostoprimstvo, hrana, energija Beograda i srdačnom ljudi. „Zadovoljni su saradnjom sa našim zaposlenima, a posebno ističu činjenicu da mladi ljudi u Srbiji veoma dobro govore strane jezike. S druge strane, kao negativno su uglavnom isticali birokratiju i preobimnu administraciju koja usporava nove projekte i njihovu realizaciju. Imali smo i jednog zaposlenog koji je došao iz Švajcarske, a čija žena se suočavala sa poteškoćama da pronade posao sa skraćenim radnim vremenom, koji bi joj više odgovarao jer su imali malu decu. U njenoj zemlji je takva vrsta posla uobičajena i lako dostupna, dok kod nas nije“.

Dakulović, stoga, ocenjuje da je novi Zakon o zapošljavanju stranaca doneo poboljšanja, ali da ima još prostora za unapređenje, posebno u pogledu pojednostavljivanja pojedinih administrativnih koraka i u smanjenju količine tražene dokumentacije. ●